20/02/2022

«Πάντα τα εμά σα εστι», Κυριακή του Ασώτου υιού

/ Ορθόδοξες Προβολές

π. Βασίλειος Αργυριάδης

«Ένας άνθρωπος είχε δύο γιους…». Έτσι ξεκινάει η περίφημη παραβολή του Ασώτου, που ακούσαμε σήμερα. Και ξέρουμε ήδη από τα παιδικά μας χρόνια πως αυτός ο πατέρας της παραβολής είναι μια εικόνα του Θεού, ενώ οι δύο του γιοι είναι μια εικόνα της ανθρωπότητας. Έτσι, η διήγηση αυτή του Χριστού μας αποκαλύπτει σημαντικά πράγματα για τον Θεό της πίστης μας και τη σχέση μας μαζί Του.

Το πρώτο απ’ αυτά είναι πως ο Θεός έχει δώσει στον άνθρωπο τόση ελευθερία,

ώστε να μπορεί ο άνθρωπος ακόμα και να συμπεριφέρεται σαν ο Θεός να είναι νεκρός. Ο νεώτερος γιος της παραβολής ζητάει από τον πατέρα του να χωρίσει την κληρονομιά και να του δώσει το μερτικό του. Ξέρουμε πως ένας άνθρωπος κληροδοτεί την περιουσία του στα παιδιά του όταν είναι πια νεκρός. Και αυτό ίσχυε κι εκείνη την εποχή — ίσως μάλιστα περισσότερο εκείνη την εποχή, αφού στα πλαίσια της ρωμαϊκής οικουμένης, ο paterfamilias της οικογένειας ήταν φιγούρα με κυριαρχική υπόσταση, κοινωνική και νομική. Όμως ο πατέρας της παραβολής δέχεται ο γιος του να του συμπεριφέρεται σαν ο ίδιος να είναι νεκρός. Του παραχωρεί την ελευθερία να Τον αρνείται και μάλιστα τον χρηματοδοτεί ώστε αυτός να αποδημήσει «εἰς χώραν μακράν» και να αποξενωθεί πλήρως από την πατρική εστία.

Το πρώτο στοιχείο λοιπόν που αξίζει να στρέψουμε την προσοχή μας είναι ότι ο Θεός μάς έχει δώσει την ελευθερία να τον αντιμετωπίζουμε ακόμα και σαν να μην υπάρχει. Όμως αυτή η ελευθερία —κι εδώ είναι το δεύτερο στοιχείο που αξίζει να προσέξουμε— δεν συνεπάγεται πως μπορεί η τάξη του κόσμου, όπως την έχει ορίσει ο Δημιουργός της, να ανατραπεί. Ο Θεός μάς έχει πλάσει έτσι ώστε να μπορούμε να επιθυμούμε τα πάντα. Και η θέλησή μας μπορεί να αλλάξει πολλά. Δεν μπορεί όμως να αναδιατάξει τον κόσμο στη ρίζα της ζωής του. Ο Θεός-Πατέρας δεν μπορεί να πάψει να είναι Ζωή, επειδή ο γιος του θέλει να τον αντιμετωπίζει ως νεκρό. Κι έτσι, ο νεώτερος γιος καθώς απομακρύνεται από την πηγή της ζωής, ξοδεύει τα πάντα και καταλήγει στο χείλος του θανάτου. Η απομάκρυνση από την πηγή της ζωής νεκρώνει την ύπαρξή του — «νεκρός ην και ανέζησε», θα πει ο πατέρας του όταν πια ο γιος θα έχει επιστρέψει.

Όταν ο άσωτος γιος επιστρέφει, ο φιλεύσπλαχνος πατέρας δεν τον περιμένει απλώς να φτάσει στο κατώφλι της οικίας του. Με το που θα φανεί στον ορίζοντα, θα τρέξει ο ίδιος να τον προϋπαντήσει. Δεν θα τον αφήσει καν να τελειώσει τα λόγια της μετάνοιας, που έχει προβάρει. Θα πέσει στο στήθος του και θα τον γεμίσει με φιλιά. Θα παραγγείλει να του βάλουν την καλύτερη φορεσιά, δαχτυλίδι στο χέρι, υποδήματα στα πόδια. Θα ζητήσει να σφάξουν τον μόσχο τον σιτευτό και θα στήσει ολόκληρο πανηγύρι για την επιστροφή του γιου του. Η περιγραφή της πατρικής χαράς, που κάνει το ευαγγέλιο του Λουκά, είναι τόσο πλούσια, που ένα πράγμα μόνο στοχεύει να συμβολίσει: πως η φιλευσπλαχνία του Θεού είναι άπειρη και η χαρά που γίνεται στον ουρανό «επί ενί αμαρτωλώ μετανοούντι» είναι απερίγραπτη. Δεν υπάρχουν λόγια που να μπορούν να μιλήσουν για την αγάπη του Θεού για τον άνθρωπο.

Και η αγάπη είναι τόσο μεγάλη που μπορεί να συγχωρεί τα πάντα, ακόμα και τη συμπεριφορά εκείνη του ανθρώπου, που εκλαμβάνει τον Θεό για νεκρό και ανύπαρκτο. Αυτό είναι το τρίτο σημείο που αξίζει να κρατήσουμε: ο Θεός είναι γεμάτος φιλευσπλαχνία και αγάπη, έτοιμος να

συγχωρήσει τα πάντα, αρκεί να καταλάβουμε πως Αυτός είναι η πηγή της ζωής και να θελήσουμε να επιστρέψουμε σ’ αυτή.

Τέλος, υπάρχει και μια τέταρτη όψη της σημερινής ευαγγελικής περικοπής που έχει νόημα να προσέξουμε. Αφορά στον πρεσβύτερο γιο της διήγησης. Είπαμε πως οι δύο γιοι της παραβολής αποτελούν εικόνα της ανθρωπότητας. Ο νεώτερος είναι εικόνα εκείνου του ανθρώπου που αρνείται τον Θεό, απομακρύνεται, και στο τέλος, «ελθών εις εαυτόν» μετανοεί και αναγνωρίζει τον Θεό ως την πηγή της ζωής. Ο πρεσβύτερος γιος είναι εικόνα εκείνου του ανθρώπου που δεν απομακρύνεται ποτέ από την αυλή της πίστης στον Θεό. Κι ωστόσο, δεν καταφέρνει να γίνει συμμέτοχος στο πανηγύρι της χαράς. Τι είναι αυτό που του λείπει;

Στην πραγματικότητα, ο πρεσβύτερος γιος έχει κάτι κοινό με τον νεώτερο, δεν έχει καταλάβει αυτό που ο πατέρας του λέει: «πάντα τα εμά σα εστι»... Όπως ο νεώτερος γιος, στην αρχή της παραβολής, ζητά από τον πατέρα το μερτικό του από την περιουσία, χωρίς να καταλαβαίνει ότι στο σπίτι του πατέρα του τα πάντα κατ’ ουσίαν είναι δικά του, έτσι και ο πρεβύτερος γιος, στο τέλος της παραβολής, μοιάζει να μην έχει καταλάβει σε τι χαρά τον έχει καλεσμένο τόσο καιρό ο πατέρας του. Επιστρέφει κι αυτός (από τα χωράφια), αλλά δεν έχει δοκιμάσει όπως ο νεώτερος την ελευθερία, ώστε να είναι έτοιμος για την αγάπη. Γιατί αυτά τα «εμά» που ο πατέρας χαρίζει, είναι η θεική ελευθερία και η τριαδική αγάπη.

Άραγε, χρειάζεται η ρήξη της απομάκρυνσης και της αποξένωσης από τον Θεό, προκειμένου να καταλάβει κανείς το μέγεθος της αγάπης Του; Θα ήταν άδικο να δούμε μόνο με αυτό τον τρόπο την παραβολή. Διότι ο πατέρας που παρέχει τα πάντα στον νεώτερο γιο που επιστρέφει, είναι ο ίδιος φιλεύσπλαχνος πατέρας που βγαίνει έξω από το πανηγύρι της χαράς για να προσκαλέσει με την ίδια αγάπη και τον πρεσβύτερο γιο. Κι είναι σ’ αυτόν που αποκαλύπτει τον λόγο «πάντα τα εμά σα εστι» — αυτός είναι που τον αξιώνεται. Αν ο νεώτερος χρειάστηκε να πάθει για να μάθει τη ζωή, ο πρεβύτερος αξιώνεται να διδαχτεί από την ίδια την πηγή της ζωής. Και η παραβολή μένει ανοιχτή, χωρίς να μας λέει τι απέγινε τελικά με τον πρεσβύτερο γιο. Οι ερμηνευτές λένε πως αυτό γίνεται ίσως, διότι ο Χριστός θέλει η παραβολή να μείνει ως μια ανοιχτή πρόσκληση στους ακροατές Του, τους Φαρισαίους. Αυτοί ήταν που Τον είχαν ρωτήσει γιατί παρακάθεται σε τραπέζια με αμαρτωλούς.

Αυτοί ήταν που σαν τον πρεσβύτερο γιο, βρίσκονταν πάντα πλάι στον Ναό και τηρούσαν τις εντολές του Νόμου. Κι αυτοί είναι που αποτελούν το αρχέτυπο του ανθρώπου, που μπορεί να τηρεί όλα τα θρησκευτικά του καθήκοντα, αλλά να μην καταλαβαίνει τι ελευθερία μάς έχει δώσει ο Θεός και πόσο γεμάτος με αγάπη και

συγχωρητικότητα είναι. Στη θέση του πρεσβύτερου γιου μπορεί ο κάθε πιστός να βάλει και τον δικό του εαυτό. Διότι ενδέχεται κι ο καθένας μας να θεωρεί τον εαυτό του «χριστιανό» και τηρητή των παραδόσεων, αλλά να έχει επαναπαυτεί σ' αυτά και να μην μπορεί να καταλάβει σε ποιον Θεό είμαστε πιστοί και σε ποια χαρά μάς έχει καλέσει.

Ο λόγος Του όμως, το ευαγγέλιο, κι αυτή η ίδια η παραβολή που ακούσαμε, παραμένει μια διαρκής ανοιχτή πρόσκληση, ένας δρόμος μαθητείας σε μια γνώση που δεν προαπαιτεί απαραίτητα ρήξεις... Γι' αυτό και, για παράδειγμα, το δοξαστικό του εσπερινού της Αγίας Φιλοθέης, που μόλις χθες γιορτάσαμε, λέει πως η Αγία αφιέρωσε όλο της τον εαυτό στον Θεό, «τῆς φωνῆς τοῦ εὐαγγελίου ἀκούσασα» — επειδή πήρε στα σοβαρά τη φωνή του Ευαγγελίου΄ δεν χρειάστηκε καμία ρήξη ή απομάκρυνση!

Σε όποια θέση λοιπόν κι αν βρεθούμε στη ζωή μας, είτε είμαστε άσωτοι είτε είμαστε πρεσβύτεροι γιοι —κι ίσως όλοι περάσουμε κάποτε κι από τις δύο συνθήκες— να δώσει ο Θεός να θυμόμαστε πάντα τα τέσσερα σημεία που η σημερινή παραβολή μας χάρισε: Πρώτον, πως ο Θεός μάς έχει δώσει άπειρη ελευθερία. Δεύτερον, ότι όσο κι αν ο άνθρωπος μπορεί να επιθυμεί, η επιθυμία του δεν μπορεί να αλλάξει την τάξη του κόσμου, γιατί η πηγή της ζωής είναι μία και θα είναι πάντα ο Θεός. Τρίτον, ότι ο Θεός είναι έτοιμος να συγχωρήσει κάθε ρήξη μας και να αγκαλιάσει με άπειρη αγάπη κάθε επιστροφή μας, παρέχοντάς μας περισσότερα απ' όσα έχουμε φανταστεί ή ελπίσει ποτέ. Και τέταρτον, πως ενδέχεται ο εαυτός μας να μας πλανά, να μας κάνει να νομίζουμε πως είμαστε δίπλα στον Θεό και τηρούμε τις εντολές Του, αλλά τελικά να μην έχουμε πάρει καμία γεύση όλων αυτών που είναι ο Θεός και όλης αυτής της χαράς στην οποία μάς έχει καλέσει.

Το τέλος της παραβολής παραμένει ανοιχτό. Ο Χριστός καλεί τον καθένα μας να γράψει το δικό του τέλος, με την είσοδό μας στη δική Του πατρική γιορτή.